

Er Præsten Anders Svendsen i Soderup Stamfader til Slægten Hvas?

Ved **F. C. Sommer.**

Afdøde Etatsraad F. Hvas har efterladt sig et smukt Minde i vor personalhistoriske Litteratur ved et Værk paa ikke mindre end 5 Bind, omhandlende saa at sige alle Personer af Navnet Hvas, der have levet i Norden i de sidste 6 Aarhundreder.

I 5te Bind af disse Meddelelser (pag. 101—121) formener Etatsraad H., at hans ældste *sikre* Stamfader, Jens Andersen Hvas, f. 1630 † som Kapitelskriver i Aarhus 1709, er en Søn af Præsten i Soderup og Eskildstrup Anders Svendsen, † 1652, (der af en langt senere Kilde tillægges Navnet Hvas) og dennes Hustru, som efter Etatsraad H.'s Formening har heddet Maren Jensdatter Soderup. Endvidere gøres et Forsøg paa at føre Slægten endnu længere tilbage, idet Anders Svendsen gøres til en Hallænder, og, da der i Halland c. 1555 har levet en „Skrifind“ Anders Hvas, gør Etatsraaden Anders Svendsen til en Sønnesøn af denne. Det manglende Mellemlid udfyldes ved at indskyde „Svend Andersen Hvas fra Halland, om hvis Person og Stilling, der ikke foreligger Vidnesbyrd i noget Dokument. Det behøves heller ikke, forat man kan være vis paa, at han har levet. Tid, Sted, Navne og alle øvrige Forhold indskyde ham med Nødvendighed paa den angivne Plads, og det, som vi savne, er saaledes ikke Manden selv, men alle nærmere Efterretninger om om hans Liv og Virksomhed.“ At „Svend Andersen Hvas fra Halland“ er en Nødvendighed for Etatsraad H.'s Hypothese, skal jeg nu gjerne indrømme, men, naar jeg i det Følgende paaviser, at Præsten Anders Svendsen i Soderup ikke er nogen Hallænder, men en Fyenbo, der næppe har noget at gøre med Navnet Hvas, vil man sikkert indrømme, at Nødvendigheden af „Svend Andersen Hvas“'s Existens dermed er bortfalden.

I den af Arkivfuldmægtig Thomle i Tidsskriftets 3 R. II—III udgivne Grønbechske Slægtetog nævnes saavel Præsten An-

ders Svendsen i Soderup som dennes Broder Mester Rasmus i Faxe, om hvem vides følgende: Rasmus Svendsen¹⁾, født i Odense c. 1590, blev 1608 Student fra sin Fødeby's Skole (Erasmus Svenonis postea Ph. Mag. et Pastor Ecclesiæ Faxensis in Selandia, Skoleprogr. for Odense, 1866, pag. 49). 1610 findes hans Navn i Kommunitetsprotokollen. 1611 blev han relegeret for en Forseelse (Univmatr.) og var derefter udenlands til 1615, hvorpaa han blev Famulus hos Biskop Resen; 1616 blev han Konrektor ved Frue Skole og tog 1617 Magistergraden; o. 1620 blev han Præst i Faxe og 1643 Provst i Faxeherred. Han gjorde sig fortjent ved 1644 at bygge Skolen i Faxe og give 100 Sletdaler dertil. Død 1645. Gift 1) o. 1620 med Anne Mortensdatter, f. 1599 død inden 28. December 1628, Datter af Præst i Helsted og Provst i Stevns Herred Morten Jensen og Sidsel Pedersdatter, og Enke efter hans Formand i Embedet Præsten Hans Strangesen. Gift 2) o. 1629 med Barbara Pedersdatter, † 1654, gift 2den Gang 1645 med hans Eftermand i Embedet, Mag. Niels Aagaard, f. 1612 † 1657.,

Mag. Rasmus Svendsen har i begge sine Ægteskaber haft Børn. En Søn af 1ste Ægteskab var Hans Rasmussen Faxe, der 1633 kom i Skole paa Herlufsholm, hvorfra han 1639 blev Student²⁾. 1647 tog han Magistergraden og blev i Januar 1648 Vicerektor i Helsingør, 10. Maj s. A. Rektor³⁾ her. Død 20. Marts 1674. En Søn af Rasmus Svendsens 2det Ægteskab var uden Tvivl „Martinus Erasmi Faxovius e schola Helsing.“, der immatrikuleredes 1662.

Da nu Rasmus Svendsen var en Fyenbo, født i Odense, synes det mig langt rimeligere end at antage, at Broderen Anders Svendsen skulde være *Andreas Svenonis Hallandus ex Schola Lundensi*, immatr. 21. April 1621⁴⁾, at han er *Andreas*

¹⁾ Skoleprogr. for Metropolitanskolen 1872, 41. Kirkehist. Saml. 4 R. I., 703—21. Worms Lex. II, 456. Wibergs Præstehist. Personalhist. Tidsskrift 3 R. II, 153.

²⁾ Leth og Wad, Dimitt. fra Herlufsholm, hvor Barbara Pedersdatter fejlagtig angives at være hans Moder.

³⁾ Hundrup: Lærerstanden ved Helsingør Skole.

⁴⁾ Hvass V, pag. 108 Note 1.

Svenonis Otthoniensis ex schola Hafniensi (ved hvilken Skole Rasmus Svendsen som anført. 1616—20 var Konrektor) immatr. 28. September 1620“. Foruden disse 2 Personer af samme Navn, der i Tidernes Løb ere blevne sammenblandede og derved have givet Anledning til Etatsraad H.'s Hypothese, findes i Matriklen fra 1619—30 endnu kun en 3die „Andreas Svenonis Hafn. ex Schola Slaglos. immatr. 16. April 1627“, men hans Alder synes mig at udelukke ham fra at komme i Betragtning her.

Hundrup anfører blandt Høierne ved Metropolitanskolen „Andreas Svendsen fra Halland, dep. 21. April 1621 og var Hører ved Metropolitanskolen, da han 1624 tog Baccalaur Graden, og blev derefter personlig Capellan i Soderup og Eskildstrup, 1631 Sgpr. i Jersie og Solrød.“

Endvidere findes i Hundrups Fortegnelse over Rektorer ved Holbæk Skole „Anders Svendsen Hvas, Andreas Svenonius, blev Rektor her 1625, 1630 Capellan og $\frac{1}{2}$ Aar derefter 20. Marts 1631 Sgpr. i Soderup og Eskildstrup.“

Disse 2 Personer slaar Etatsraad Hvass sammen til En og faar derved „*Andreas Svenonis Otthoniensis*“, der døde 1652 som Præst i Soderup, gjort til en *Hallænder*. Det er vel meget vanskeligt at skjelne mellem disse 2 Personers Livsstilling, førend Andreas Svenonis Otthoniensis 1625 bliver Rektor i Holbæk og Andreas Svenonis Hallandus Præst i Jersie og Solrød c. 1631. Sagen synes mig dog at kunne forholde sig saaledes:

Andreas Svenonis Otthoniensis, der blev Student fra Kjøbenhavns (Frue) Skole 1620, er 1624 (collega ved samme Skole og tager s. A. Baccalaurgraden. 1625 bliver han Rektor i Holbæk og 1630 Capellan paa Succession (Wiberg) hos Præsten i Soderup Niels Pedersen Holbæk, der vel har været en ældre Mand (han blev Præst c. 1602) og kort efter døde, saa at Anders Svendsen allerede 20. Marts 1631 bliver Sognepræst.

Naar Etatsraad H. udtaler, at „Anders Svendsen (Hvas), der var Rektor i Holbæk altsaa i fast Levevej, gift og havde Børn (den ældste Søn Jens var født 20. Marts 1630) selvfølgelig ikke har søgt Plads som Capellan“, og at det altsaa skulde være Anders Svendsen, der c. 1631 blev Præst i Jersie og Solrød, saa

gaar Etatsraad H. jo her ud fra som givet, hvad han skulde bevise, nemlig, at Anders Svendsen i Soderup 1630 var gift og Fader til Kapitelskriver Jens Andersen Hvas. Rektor-Embedet i Holbæk har rimeligvis ikke været saa glimrende, at Anders Svendsen skulde foragte en Stilling som Kapellan paa Succession i et godt Præstekald, i Særdeleshed da han tværtimod synes at have været ugift paa dette Tidspunkt. P. Musenii Manuskript (Gl. Kongl. Saml. N° 2990) har følgende om ham, (pag. 131, Soderup og Eskildstrup). „Dm. Andreas Svenonis (Femboe)¹⁾ Comm. antea ear. Eccles. p. dimidium An. ipsi succedit et Pastor confirmatus 20. Marts 1631.“

Endvidere findes pag. 96, under Jersie og Sølrød „Hr. Anders Svendsen! comminister til Soderup og Eskildstrup, kaldes och bekommer confirmat. paa at være Sognepræst her 1631.“ Heraf maa altsaa Sammenblandingen være opstaaet ved Navneforvexlingen.

I Præsternes Besvarelse af „Monita“ til Sct. Hans Landemode 1738²⁾ findes følgende Præsterække for Jersie og Sølrød:

N° 4 Peder Mand, vocatus 1603, Præst i 31 Aar, denatus 1634.

N° 5 Anders Svendsen, voc. 1634, Præst i 23 Aar, obiit 1657 den 15 April af Pæst.

N° 6 Mads Buttrup, voc. 1657, Præst i 13 Aar 2 Md., obiit 1670, 27 Juni.

Ifølge Musenius skulde Anders Svendsen altsaa 1631 være bleven Sognepræst i Jersie og Sølrød; ligeledes lader Wiberg ham s. A. blive kaldet til „adjunctus og successor.“

Wiberg har en fra ovennævnte Monita forskjellig Præsterække, nemlig:

N° 4 1603 Peder Pedersen Mand, † c. 1634.

¹⁾ „Femboe“, der er indskudt med samme Haand, er en sjællandsk Fordrejelse af Fyenbo (Blandinger, udg. af Universitetsjubilearets danske Samfund, I, 360).

Naar det (Hvas V pag. 109 Note 3) formenes, at Ordet „Comminister“ ikke findes, beror dette paa en Fejlæsning, da Forkortelsen „Comm.“ tydelig nok begynder Sætningen.

²⁾ Aflevering fra Sjællands Bispearkiv til Provnarkivet. Præsterækken for Soderup og Eskildstrup er meget ufuldstændig og meddeler kun at „Anders Svendsen 1648 var Præst her.“ Wiberg har næppe kendt denne Kilde.

No 5 1631 ** Anders Svendsen.

No 6 16 . . Hans Nielsen, † c. 1647.

No 7 k. $11\frac{1}{2}$ 1647 (p. Cap. * o. $\frac{2}{7}$ 45) Jørgen Lauritzen Pannisyliuſius.

No 8 o. $27\frac{1}{4}$ 1657 Mads Mikkelsen, † 1670.

No 6 og 7 have rimeligvis kun været Capellaner, idet „Monitas“ Præsterække tydelig angiver Anders Svendsens Dødsaaſarsag og Dag, rimeligvis efter en ældre Kirkebog, der ved Aaret 1738 endnu har exiſteret.

Selv om jeg ikke formaar fuldt at berigtige det uklare Forhold¹⁾ mellem Anders Svendsen (Fembo), † 1652 ſom Præſt i Soderup, og Anders Svendsen (Hallandus), † 1657 ſom Præſt i Jerſie, er det aldeles klart, at den førſtnævnte ikke er nogen Hallænder, der har Berøring med de der i det 16de Aarhundrede levende Perſoner af Navnet Hvas, men en Fyenbo, og eftersom hverken han ſelv eller Sønnen Svend Andersen Soderup, Præſt i Naur, eller Broderen Mag. Rasmus Svendsen i Faxe eller dennes Børn nogensinde benytte Navnet Hvas, og ikke heller nogen ældre Kilde tillægger diſſe Perſoner noget Slægtnavn, er der ingen gyldig Grund til at henregne dem til Slægten Hvas (ſe Hvas V pag. 110, Note 5).

Hvad nu Etatsraadens Hypothese angaar, at Jens Andersen Hvas ſkulde være Søn af Præſten Anders Svendsen i Soderup, ſaa ſynes den mig allerede modbevist ved, at Anders Svendsen ſlet ikke er nogen Hvas; men jeg ſkal yderligere fremføre endnu et Beviſ herfor.

Etatsraad H. lader Anders Svendsen være gift med „Maren Jensdatter Soderup“ (V pag. 112, Note 11). Af den Grønbechſke Slægtebog pag. 152 fremgaar, at Hr. Anders's Huſtru hedder Maren Jensdatter Grønbech og er Datter af Præſten i Højelſe Jens Hansen G. og Karen Mortensdatter. Da Maren Grønbech ifølge Slægthbogen er født $16\frac{1}{17}$ December 1628, maatte hun altsaa 13 Maaneder gammel være bleven Moder til Sønnen Jens, født 20. Marts 1630 (!)

¹⁾ Hvorledes Etatsraad Hvass klarer dette ſe V, pag. 109, Note 3.

Det kan heller ikke hjælpe, at den Grønbechske Slægtbog tillige oplyser os om, at Anders Svendsen har været gift en Gang før, idet hans Hustru Margrethe nævnes som Fadder 4. Juni 1641 (pag. 158)¹⁾; thi Holbæk Kirkebog oplyser, at Hr. Anders Svendsen i Soderup 18. September 1639 blev viet til Margrethe Olufsdatter. Hun maa uden Tvivl være død inden 1645, i hvilket Aar Soderup Kirkebøger begynde, eftersom hun ikke findes anført blandt de Døde her, og Maren Hr. Anderses, der første Gang nævnes som Fadder 14. Juni 1646, er saa hans 2den Hustru Maren Jensdatter Grønbech. Da Svend Andersen Soderup, død 1693 som Præst i Naur, blev immatrikuleret 3. August 1660, maa han vistnok være Barn af 1ste Ægteskab, og da han desuden bærer Farfaderens Navn Svend, er der næppe Tvivl om, at han er ældste Søn af Anders Svendsen, og at der slet ingen Plads bliver for Jens Andersen Hvas, født 1630. Desuden falde Etatsraad H.'s Beviser (V pag. 114, Note 4) for Slægtskabet til Jorden, da Maren Jensdatter Soderup, ikke er Moder til Jens Andersen Hvas. Spørgsmaalet om denne sidstes Herkomst staar altsaa endnu aabent; det kunde ligge nærmest at antage, at han paa Spindesiden stammer fra de jydske Hvass'er; men uden vægtige Grunde at opstille nye Hypotheser, vilde dog næppe være paa sin Plads i samme Øjeblik, som jeg har paavist, hvor farligt dette kan være selv for en anerkjendt grundig og samvittighedsfuld Forsker.

¹⁾ Naar Udg. tilføjer i Note 2: „*Maren* Grønbech var gift med Hr. Anders Svendssøn Hvas i Soderup“, er det undgaaet hans Opmærksomhed, at hun da kun var 12 Aar gl.
